

REFORMÁTUS KÁNTOR

— Szerkeszti: Bódiss Tamás és Dávid István —

Intonációk a Nagytemplomból Sepsy Károly szolgálata

„A debreceni Nagytemplom művészi szintű, neves orgonistái közül Sepsy Károly az a szolgálattevő, aki a XX. századi református egyházzene meghatározó alakjává vált” — így kezdte Fekete Károly a 80 éves, nyugdíjba vonult nagytemplomi kántor méltatását az *Aranyokleveles teológus* kitüntető cím átadása előtt.

Sepsy Károly a nyírségi Ilk községben született 1930-ban. Édesapja Őrben, a református iskola igazgató-kántortanítója volt, így fia gyermekkorát meghatározta a köznapi és vasárnapi istentiszteletek, a temetési, esketési és egyéb egyházi alkalmak ritmusa. A debreceni teológusévek után Miskolcra került segédlelkészként. Itt adódott lehetősége arra, hogy a Konzervatórium orgonatanzakán Virágh Endre vezetésével lehetőleg mindent megtanuljon, amit csak hat év alatt lehet.

1963-ban, Musza Ferenc orgonista-kántor halála után hívták meg a Nagytemplomba. Évtizedes álom teljeseedett be ezzel. A feladattal járó terhelés azonban igen nagy volt. Napi két, vasárnaponként öt istentisztelet, temetések és esküvők — az utóbbiakat a város összes többi gyülekezetéből itt tartották a nagytemplomi orgonista szolgálatával, akinek fizetésébe azonban ez a stóla „be volt építve”. Az önéletírás így vall erről: *„A harangozónak heti kettő, a lelkészeknek heti egy, az orgonistának viszont egy szabadnapja sem volt a héten. Miért is? —ő „csak” orgonánál. Honnan tudnák az illetékesek, hogy a vasárnapi orgonáláshoz, az orgonaművekké váló felkészüléshez hetente legalább két teljes nap szükséges, ünnepi darabokhoz egy vagy több hét, egy koncert műsorhoz akár egy fél esztendő gyakorlása kell. ...*

Úgy készültem minden vasárnapra, mintha prédikálnom kellene. ... Tudatában voltam, az orgonának úgy kell megszólalnia, hogy az illető érezze: itt ma nagy dolgok történhetnek. Ehhez pedig feszített készültség kell az egyházzenesz részéről, nem találomra felütoött darabokat játszani, hanem tudatos ízlésformálással. Nem is beszélve az egyházi év megkívoánta tartalmi változatosságról... Az orgonairodalom remekműveinek játssza mellett másik nagy örömem a gyülekezeti énekek orgonás kísérete volt. Ez fontosabb minden más zenei megszólalásnál. Versenként változó, saját harmóniákkal igyekeztem formálni az istentiszteletek zenei-lelki töltését. Akadtak, akik ezt észrevették s meg is becsülték. A bevezető intonációkra is többen odafigyeltek. Mondjam azt, hogy az itt hangzó-orgonaszóért éppen ebbe a templomba jártak? ...

Amit nem szerettem, azok a szombati esküvők voltak: 6–8–10–12 egy délután. Egy alkalommal, egy augusztusi szombaton 16 esküvő. ... Rendelést nem vettem fel, semmiféle kívánságot nem teljesítettem: — Bízva rám, jobban jár! — mondtam a telefonáló menyasszonynak. Igaz, hogy hálapénzes borítékokat sem kaptam, elvégre nem vagyok cigányzenész. Viszont így azt játszhattam, ami ízlésem szerinti orgonazene, nem pedig azt a másfél darabot, amelyet a köz„ízlés” esküvői zenének kiált ki. ... Egyetlen feltételem volt Debrecenbe jövet: a 130 éves, elaggott, vén orgona újjáépítése. ... 33 esztendőt kellett várnom, hogy az elnehezedett, zörgő, csattogó mechanikájú, hangerejét vesztett hangszer újjászülessen. ... Közben a nehéz billentésű orgona tönkretette kezem, ujjaim izületeit, valamint a gerincemet. ... Az orgona művészi terveit én készítettem el sok esztendőös kiérlelés, művészi, szakmai konzultációk, kiváló orgonák tanulmányozása után. ... A régi hangszerből csak a monumentális, szép orgonaszekrényt és a 11 fa sípsort lehetett megtartani, így a Nagytemplom hangszerét gyakorlatilag új orgona. ...

Sepsy Károly orgonista-lelképásztorként 1963-tól 2005-ig szolgált a debreceni Nagytemplomban. A kántori szolgálat mellett azonban még más fontos feladatokat is teljesítenie kellett. Emlékezetes volt az 1965-ös év, amikor Debrecenben elindult az *Országos Kántorképző Tanfolyam*, melynek tanára, majd 19 éven át az egyik vezetője volt. A tanfolyamok tanári karán alapult a *Doktorok Kollégiuma Hymnológiai Szekciója*, amelynek éveken át szintén ő volt az elnöke.

Ugyancsak 1965-ben kellett átvennie a *Kollégiumi Kántus* vezetésének feladatát. Karvezetői képzettség nélkül vállalta a nagy múltú diákénekkar vezetését, melynek élén két évvel később Gárdonyi Zoltán Élet és békesség című motettájának ősbemutatóját is sikerrel vezényelte. Ez évben érkezett az együtteshez a friss diplomás Berkesi Sándor, aki mellett másodkarnagyként és orgonakísérőként még több mint 10 évig dolgozott.

A kántori munka mellett Sepsy Károly harminc éven át lelkésznevezdékek sorát oktatta Debrecenben mint a teológia ének-zene tanára. Sokan az ő hatására indultak zenei pályára vagy váltak az egyházzene ügyét felkaroló lelképásztorokká. Ének- és orgonaügyi előadóként az orgonaépítők körében is elismert szaktekintélyével közel 150 előregedő orgona újjáépítésénél, komolyabb javításánál működött közre. Önálló tervei alapján épült mintegy 30 orgona: így a nagytemplomi mellett Budapest-Kelenföld, Debrecen-Nagyerdő, Kecskemét, Miskolc-Deszkatemplom és Nyírbátor hangszerét.

Ismét Fekete Károly szavait idézzük: *„Az igei üzenet áradása érezhető ki orgonajátékából is, amikor énekszöveg, dallamvilág, régi és mai egyházi-világi kontextus tömörítődik invencióval teli művészi előjátékaiba, jellegzetes énekkísérő stílusába. Ez a komplexitás tette eredetivé és igényessé művészi ének-harmonizálásait.*

Sepsy Károly egész munkássága alatt átérezte annak felelősségét, hogy a debreceni Nagytemplom a Magyarországi Református Egyház egyik fontos egyházzenei központja, amelynek kisugárzása van. Rátette az életét arra, hogy meghonosítsa az elvárás: aki ilyen szolgálatban és itt áll helyt, annak ezt a felelősséget éreznie kell és ennek a ténynek a tudatában kell végeznie a dolgát: a kitüntetett ünnepi pillanatokban épp-úgy, mint a mindennapos kántori szolgálatban.”

Mindennek bizonyosága az a csaknem 500 intonáció, melyet a kántori szolgálat évtizedei érleltek. Ezek most, 2013 elején „Zengjetek orgonák!” cím alatt egybegyűjtve jelennek meg a Református Kálvin Kiadónál.

Bódi Tamás

Új Paulus-orgonák Szabolcsban

Új orgona a fényeslitkei református templomban

Új, kétmanuálos–pedálos, 17 regiszteres, mechanikus csúszkaláda rendszerű orgonát készített a *Paulus Orgonaépítő Műhely* Fényeslitke református templomába.

A település legrégebbi építészeti emléke az 1200-as évek közepén, román stílusban épült műemlék templom, amely jelenleg kb. 350 fő befogadására alkalmas. A fényeslitkei református gyülekezet életében mindig is fontos helyen állt a színvonalas kulturális programok szervezése. Az elmúlt években egyre népszerűbb közösségi események rávilágítottak arra, hogy a térségben komoly érdeklődés mutatkozik az egyházzene iránt.

2004-re egyértelművé vált, hogy a templom leromlott állapotú, 1942-ben épült, egymanuálos–pedálos, 7 regiszteres, pneumatikus kúpláda rendszerű Rieger-orgonája már csak több millió forintos felújítással láthatná el feladatát. Az egyházközség ezért új orgona építését kezdte el fontolgatni, amely a liturgián túl lehetővé tenné a zenei rendezvényekre való egyre gyakorodó igények kiszolgálását is.

2008-ban az egyházközség a Nemzeti Kulturális Alaptól 3 millió, az Oktatási és Kultu-

rális Minisztériumtól pedig 4 millió forint támogatást nyert. Kezdetét vette a hangszer tervezésének előkészítése *Fekete Károly* lelkész, teológiai tanár szakmai tanácsadása mellett. Adakozást hirdettek meg, és az egyházközség alapítványa is az orgonaépítést tűzte ki céljával. Több referenciamunka alapján *Paulus Frigyes* orgonaépítő mestert bízták meg. A régi orgonát a Móri Református Egyházközség vásárolta meg jelképes összegért, amely szintén az új hangszer építésére lett fordítva.

A 2011-ben, Leader-forrásokból elnyert további 15 millió forint révén az eredetileg 9 regiszteresre tervezett hangszer végül 17 sípsorral épült meg. Összköltsége 31 250 000 forint volt, ebből 26 000 000 forint külső forrásokból ered, a fennmaradó összeget a gyülekezet adományai és az alapítvány fedezte.

A kivitelezés a támogatások ütemezéséből adódóan több szakaszra lett bontva; az orgona ezért 2012-re készült el teljesen. Különlegessége, hogy a két manuál sípműve közös szálládán, ún. ikerládán helyezkedik el, jelentősen csökkentve a mechanikus szerkezet helyigényét. A hangszer szálládái lökés kiegyenlítő fűvökkel